

H. F. Peters:

Lou Andreas-Salomé (Egy rendkívüli asszony élete)

Nők, akiket különleges, híres és hírhedt férfiak szerettek, mindig is nagy érdeklődésre tartottak számot. Hiszen már önmagában az a tény, hogy valakinek a kezét megkérte Nietzsche, azt az előfeltevést érleli meg bennünk, hogy az illető bizonyára különleges nő lehetett. Ha még hozzátesszük ehhez Rilke rajongó szerelmét, Paul Reé filozófus öngyilkosságát, Wagner, Wedekind, Freud rajongó „barátságát” – és még sorolhatnám a kisebb-nagyobb neveket, akik mind birtokolni akarták ezt a nőt –, akkor bizonyára nem gondolhatunk mást, mint hogy a végzet asszonyával van dolgunk.

A legendákhoz képest Peters életrajzi írása tárgyilagosabb, emberibb képet szándékozik rajzolni. Persze tudjuk, tény mint olyan bajosan létezik, ám a szerző, mivel tisztában van ezzel, nem is tart igényt Lou Salomé egyetlen és hiteles életrajzának megírására. Mégis nagyon meggyőző a könyv. Peters többféle forrásból dolgozik, egyeztet, bírál, találgat. Levelek, Lou Salomé visszaemlékezései és barátai vallomásai alapozzák meg az életrajzot. Ahol bizonytalan, jelzi: vajon baleset következtében vetélt el Lou, vagy orvos szeretője vetélt el a magzatát? A mai napig nem tudja például senki azt sem, mi tör-

tént Nietzsche és Lou első kettesben töltött kirándulása alatt, ahonnan a filozófus teljesen megváltozva érkezett meg, és élethossziglan emlegette: „Életem leggyönyörűbb álmát önnek köszönhetem.” Ebben a témában Lou hagyatéka is szűkszavú: „Hogy megcsókoltam-e Nietzschét a Monte Sacrón – arra már nem emlékszem.” Mindenesetre tucatnyi akaratlan hódítás és egy házasságkötés után, harmincas éveie elején Lou Salomé bizonyíthatóan szűz – miközben élete botránykőnek számít.

Egyébként Peters igen alapos munkát végez. Néhol szinte percről percre követi a hölgy életét. Szerencsére az életrajz mégsem fullad szörszálhasogatásba, mert ahol erre forrás kínálkozik, ott regényszerű írásmódban idéz fel egy-egy jelenetet, szóváltást. A stílust színesítik még az esszéisztikus korrajzok és környezetfestések, amelyek azonban kissé túl patetikusak. Mindenesetre a könyv leköti az olvasót, Lou Salomé megdöbbentő személyisége ugyanis elfeledteti a zökkenőket. Nem túlzás, az életrajz *ab ovo*, a kislány magzatkoránál kezdődik, és a vele érintkezésbe kerülő férfiak mentén halad tovább: apa, gyerekkori szerelme nyolcéves korában, majd az első meghatározó férfibarátság, amely házassági ajánlattal végződik: Hendrik Gillot holland származású lelkész. Néha az embernek az az érzése, hogy nem is Loura megy ki a játék, hanem az összetört szívű hírességek

bemutatására, de ez nem olyan nagy baj, legalább Nietzsche-ről is megtud az ember egy-két apróságot... Elhíresült a Nietzsche–Paul Reé–Lou Salomé „szentháromság”. A három barát azt tervezte, hogy Bécsben közös háztartásban fognak élni és tanulni. Természetesen a terv szóbeszéd tárgya lett, hiszen mi mászt gondolhattak ebbe bele a kortársak, mint háromszemélyes vadházasságot – és ez alól bizony Nietzsche sem volt kivétel! Végül a két filozófus vetélkedése és Nietzsche rámenőssége miatt nem valósult meg a terv, Lou Reével élt egy háztartásban egészen házasságáig. Salomé nem akart férjhez menni. Nem tudjuk, Carl Andreas miért kereste fel Lout először, de egyszerűen bekopogott az ajtaján. Lou a *Visszatekintés*ben leírja, hogy azért mondott igent a férfinak, mert az öngyilkosságot kísérelt meg. A házasság azonban csak formálisan létezett, mert ezzel a lépéssel a férfi örökre el is vesztette az asszonyt, aki korlátlan szabadságot harcolt ki magának.

Nem tudni, ki nyerte el elsőként Lou szerelmét. A *Visszatekintés* alapján Rilket hihetjük a szerencsésnek (?). Peters azonban két másik urat tart valószínűbbnek, Szavelijt, az orosz nemest, vagy Dr. Friedrich Pinelest, aki hét évvel volt fiatalabb Lounál, és akivel igazi vadházasságban élt. Nemigen lehet eldönteni, szerencsés vagy szerencsétlen volt-e az, aki beleszeretett Lou Saloméba.

Aki találkozik Louval, kilenc hónap múlva világra hoz egy könyvet, mondta egyik barátja, de tény az is, hogy a legtöbb férfi sosem heverte ki a szőke, kék szemű, vasakarátú, rendkívüli szellemű nővel való találkozást. Ha Lou Salomé nem lett volna annyi híres férfi szerelme, valószínűleg akkor is számon tartaná az utókor íróként és az egyik első női pszichoanalitikusként. Ha viszont Lou Salomé nem lett volna, akkor tucatnyi férfi életműve lenne jelentősen kurtább.

BUDAI JULIANNA

(Európa Kiadó, Budapest, 2002. 478 o.
2200 Ft)

Körkép 2002; Az év novellái 2002

A magyar kulturális élet egyik legfontosabb eseménye, az Ünnepi Könyvhét egyelőre rácsafolni látszik azokra a pesszimista jóslatokra, amelyek az igényesebb szépirodalom olvasótáborának ijesztő fogyatkozását prognosztizálják. Bár a főszerep minden évben az aktuális sikerkönyveké, a kiadók, érthető okokból, ez alkalomra időzítik a kortárs magyar irodalmat bemutatni hivatott gyűjteményes kötetek megjelentetését. A *Körkép* című prózaantológiát már